

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 9

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 483 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-sentyabrda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Innovatsion siyosatni amalga oshirish yo'nalishlari.....	16
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning bozor mexanizmlari va ularni joriy etishdagi muammolar	21
Yusupov Shoxzod Maxmatmurodovich	
Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish davrlari ekonometrik modelini yaratish masalalari.....	24
Abdullayev Farxod Ozodovich	
Marketing yondashuvi asosida Sirdaryo viloyatining investitsion salohiyatini baholash usullari.....	35
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna	
Bevosita soliqlar ma'muriyatchiligi.....	41
Idrisov Alisher Otajonovich	
Soliq nazorati va transfert narxni belgilashda soliq nazoratini tashkil etishning xorij tajribalari.....	46
Abdiev Jaxongir Ibragimovich	
Soliq siyosati va strategiyasining ilmiy-nazariy tahlili.....	53
Djumaniyazov Marks Quranbaevich	
Pestel tahlili – muvaffaqiyatli investitsiya qarorlarini qabul qilish asosi	60
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari.....	67
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
The significance, problems and solutions of the green economy in the New Uzbekistan economy.....	74
Sattorova Mehriniso, Ibragimova Gulchehra Tohirovna	
O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni soliqqa tortishning joriy qilinishi va rivojlanish tendensiyasi	79
Otamuradov Nuriddin Najmiddinovich	
Korporativ boshqaruvni innovasion rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari	87
Xalmuradov Elmurod Dilmuradovich	
Международный опыт стимулирования инновационной деятельности.....	93
Абдиуалиева Гулзада Азатовна	
How does foreign direct investment promote economic growth?	98
O'tkirova Bonu Azamat kizi	
Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning konseptual asoslari va ular evolyutsiyasi.....	102
Umarov Abduvaxob Tursunovich	
Technological Innovations of Electronic Payment Systems.....	107
Mirkomil Boboyorov Murodullaevich	
Ta'lim xizmatlari sohasida davlat-xususiy sherikligining rivojlanishida xorij tajribasining o'rni va ahamiyati.....	115
Imomov Xolmurod Norqul o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investisiya va xorijiy kreditlar jalb qilish samaradorligi tahlili	119
Maksudov Abdumalik Xodievich	
Davlat ehtiyojlari uchun tovarlar (ishlar, xizmatlar) xarid qilishni takomillashtirish	124
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	

Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	129
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	
Turizmda innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlari.....	133
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Davlat budjetining solikli daromadlari tahlili	139
Abduraimova Nigora Radjabovna	
Soliq yuki soliq tizimining qanchalik samarali ekanligini aniqlovchi muhim mezon	143
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich	
O'zbekiston sanoat korxonalarida xom ashyo resurslaridan samarali foydalanishning hozirgi holati, muammolari va mintaqaviy xususiyatlari (qashqadaryo viloyati misolida).....	151
Ochilov Akram Odilovich, Xazratov Sarvar Ibragimovich	
Состояние туристической инфраструктуры Ташкентской области.....	156
Гаппарова Майрамхон Зафар кизи	
Sanoatlashuvning ekologik ta'siri va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning asoslari	161
Nosir Maxmudov, Lola Azimova	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda sinergetik ta'sirning nazariy asoslari	167
Maxmudova Zoxida Maqsudali qizi, Normurodov Xusan	
Davlat budjeti xarajatlaridansamarali foydalanishni takomillashtirish.....	173
Sherxon Tuychiyev	
Savdo korxonalarida ta'minot zanjirining asosiy bosqichlari va muammolari.....	177
Ergashev Jahongir Baxodirovich	
Kichik biznes subyektlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirish yo'llari	180
Ergashev Firuz Baxodirovich, Ishturdiev Hasan Abdigapparovich	
Budjet tashkilotlarida qurilish-ta'mirlash xarajatlari hisobining asoslari.....	184
Azizova Zilola Lochin qizi	
Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahallilashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	191
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Suv ekologiyasining asosiy yo'nalishi va uning fandagi o'rni.....	200
Musayeva Muqaddas Abdurashid qizi	
Анализ прибыли агропромышленности	204
Гафурова Азизахон Фатиховна	
Systematic analysis of briquette mass pressing equipment approach	209
Kobilov Khasan Khalilovich, Sharipova Nazira Rakhmatilloevna	
An Econometric Assessment of the Effects of Fintech on Economic Growth in Developed Countries	213
Anvarkhonov Abdulatifkhon Jamshidkhon ugli	
Raqamli iqtisodiyot rivojida korporativ boshqaruv faoliyatining roli	216
Muxitdinov Ulug'bek Diyarovich	
Значение промышленной сети в развитии деятельности предприятий малого бизнеса.....	221
Кодиров Жавлонбек Нематуллаевич	
Tadbirkorlik kambag'allikni qisqartirishning asosiy yo'nalishi.....	225
Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich	
Kichik biznes subyektlarida mahsulot ishlab chiqarishda innovatsiyani joriy etish masalalari.....	230
Mirzayev Kobil Nosirjonovich	
Investisiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish mexanizmlari.....	236
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Innovasion iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy masalalari.....	242
Zarina Ashurova	
Social media marketing strategies for small businesses.....	247
Mannonov Shahzod Istam ugli	
Xalqaro shartnomalar qoidalarini qo'llashning xalqaro va milliy uslubiy tamoyillarining o'zaro ta'siri.....	250
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Neft-gaz, yoqilg'i energetika sanoati sohasidagi yirik soliq to'lovchilarda soliq nazoratini samarali tashkil etish va takomillashtirish masalalari	258
Abdullaev Shuxrat Sultanbaevich	
Суть и значимость инновационных технологий в региональном управлении	266
Муминов Фазлиддин Хусниддин угли	
SWOT-анализ использования социальных сетей в туристической индустрии узбекистана	279
Касимова Зилола Гуламиддиновна	
Germaniya tajribasidan foydalanish orqali o'zbekistonda turizm sohasidagi kadrlar salohiyatini rivojlantirish masalalari	287
Xamidova Mo'tabarxon Abdumalik qizi, Ochilov Akram Odilovich	
Blockchain texnologiyasining bank operatsiyalari xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	291
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
Tijorat banklarini reytingini aniqlashda bankometr modelidan foydalanish yo'llari.....	294
Karabaev Nodir Abduhamidovich	
Значение business city как инфраструктурного объекта	303
Солиева Умида Алишер кизи	
The potential for the development of wage labor as a factor	308
Usmanov Ilkhom Achilovich	
Ways to improve the organizational and economic mechanism of business tourism in Uzbekistan.....	312
Musayeva Shoirazimovna, Usmanova Dilfuza Ilkhomovna	
Kichik biznes subyektlarining faoliyatini baholashning metodologik asoslari	318
Mavrolov Ravshan Ne'matjonovich	
Kichik korxonalarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanish.....	324
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Mamlakatimizda intensiv baliqchilikni rivojlantirishning dolzarb masalalari	328
Mamatqulov Nurbek O'razali o'g'li	
Уменьшение выбросов парниковых газов и переход к возобновляемым источникам энергии	331
Р.Т. Шомуродов, И.И. Бахадиров, Р.Т. Умаров, И.Ш. Жамолиддинова	
Ipoteka bozorida investision muhitni yaxshilash yo'llari.....	341
Abdullaev Muhammadsodiq Isroil o'g'li	
Muammoli kreditlar: yechimlari va istiqbollari.....	346
Kalandarov Abdulla Baxtiyorovich	
Ishlab chiqarish korxonalarida risklarni boshqarish va ta'sirini baholash uslubiyati.....	351
Muxitdinov Shuhrat Ziyavitdinovich	
Zamonaviy sharoitda PR (jamoatchilik bilan aloqalar)ning mazmuni va ahamiyati.....	356
Ergasheva Fotimaxon Ibragimovna	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari	361
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi	

Rahbar kasbiy motivatsiyasini rivojlantirish ko'nikmalarini takomillashtirish	366
Shadiyev Sherzod Fayzullayevich	
Improvement of marketing communication strategies in chemical industry enterprises	375
Muminova Dildora Dilshadovna	
Mikromoliya tashkilotlarida islom moliyaviy instrumentlarini joriy etishni takomillashtirish	380
Axmedova O'g'ilshod Musurmonqul qizi	
Tijorat banklarida aktivlar sifatini tasniflashning nazariy jihatlarini	384
Qodirova Nafisa Ilhomovna	
Importance-performance analysis as a useful tool for marketing audit processes of HEIs in Uzbekistan	388
Nurillo Umarxonov	
Тенденции энергетики будущего: шаги в новую фазу	396
Абдураимова Нигора Раджабовна	
Chet mamlakatlar pensiya tizimining o'ziga xos xususiyatlari	405
Tursunov Zohidxo'ja Orifovich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklar faoliyatini statistik tadqiq etish xususiyatlari	412
Kutliyev Dilshod Orifovich	
O'zbekistonda suv tanqisligining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishgata'siri	419
Maxmudov Nosir Maxmudovich, Alimova Guzal Alisherovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotning kelajak istiqbollari	424
Egamberdiyev Humoyun	
To'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish va eksport qilishning holati hamda rivojlanish istiqbollari (namangan viloyati misolida)	433
Jo'raboieva Shohida Kamoliddin qizi	
Kichik korxonalarni rivojlantirishdagi muammolari va ularning yechimlari	439
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li, Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	422
Xaydarova Charos Nizomiddin qizi	
Namangan viloyati kichik biznes subyektlari faoliyatida real investitsiyalarning samaradorligini ekonometrik baholash	448
E.S.Jurayev	
Hududlarni iqtisodiy rivojlanishida investitsiyalar ko'rsatkichi tahlili (Sirdaryo viloyati misolida)	454
Karimqulov Jasur Imomboyevich, Alimova Dilafruz Tohir qizi, Qurbonova Shahnoza Yuldashbayevna	
Fiskal avtomatik stabilizatorlarning iqtisodiyotga ta'siri	462
Madaminova Maftuna	
"Yoshlar daftari"ning yuritish tizimini takomillashtirish yo'nalishlari	467
Turaeva Laylo Toshpulotovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga sarmoya kiritishning hozirgi holati va istiqbollari: barqaror rivojlanish sari	470
Malikov Nu'monjon Kamalovich	
Korxonalarda innovatsion funksiyalardan samarali foydalanish yo'llari	474
Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	
Davlat banklarining rivojlanish vektori – aholini tadbirkorlikka jalb qilish va mikroloiyahalarni moliyalashtirish (biznesni rivojlantirish banki misolida)	479
Radjabov Abdullaziz Atoevich	

DAVLAT BANKLARINING RIVOJLANISH VEKTORI – AHOLINI TADBIRKORLIKKA JALB QILISH VA MIKROLOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH (BIZNESNI RIVOJLANTIRISH BANKI MISOLIDA)

Radjabov Abdullaziz Atoevich

O'zbekiston Respublikasi
Bank moliya akademiyasi maqistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada aholini, kichik va o'rta biznes subyektlarini moliyaiy qo'llab-quvvatlashning yangi yondashuvlari va mexanizmlari to'g'risida fikr yuritilgan. Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash dasturi doirasida Biznesni rivojlantirish banki tomonidan amalga oshirilayotgan ishlar tahlil qilingan. Belgilangan ustuvor faoliyati yo'nalishlaridan kelib chiqib, Biznesni rivojlantirish bankining maqsadli rivojlantirish parametrlari keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, o'rta biznes, mahallabay ishlash, hokim yordamchisi, oilaviy biznes, kichik biznesni uzluksiz qo'llab-quvvatlash dasturi.

Abstract: This article examines new approaches and mechanisms for financial support of the population, small and medium-sized businesses. The work carried out by the Business Development Bank within the framework of the Comprehensive Small Business Support Program is analyzed. The target parameters for the development of the Business Development Bank are given based on certain priority areas of activity.

Key words: small business, medium business, work va mahallabai, assistant to the khokim, family business, Small Business Continuity Support Program.

Аннотация: В данной статье рассматриваются новые подходы и механизмы финансовой поддержки населения, субъектов малого и среднего бизнеса. Проанализирована работа, проводимая Банком развития бизнеса в рамках Программы комплексной поддержки малого бизнеса. Целевые параметры развития Банка развития бизнеса приведены исходя из определенных приоритетных направлений деятельности.

Ключевые слова: малый бизнес, средний бизнес, работа ва махаллабай, помощник хокима, семейный бизнес, Программа поддержки непрерывности малого бизнеса.

KIRISH

2021 yildan boshlab hududlarda mahalla darajasida aholining ijtimoiy iqtisodiy muammolarini hal etish va tadbirkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilib, bunda tijorat banklarini jalb qilishga alohida urg'u berila boshladi.

Prezident Sh.M. Mirziyoev tomonidan “so‘nggi yillarda mamlakatimizda mikro-biznes va oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha katta amaliy ishlar qilinganligi, Dasturlar orqali mikro-biznesni moliyaviy qo‘llab-quvvatlashga har yili 1 milliard dollardan ziyod mablag‘ yo‘naltirilayotganligi, buning natijasida bugun har bir mahallada kamida 40-50 nafar yangi tadbirkor paydo bo‘lib, minglab doimiy ish o‘rinlari yaratilayotganligi, lekin kichik biznesni manzilli qo‘llab-quvvatlash, ularga zarur shart-sharoitlar yaratish borasida bunday muhit hali to‘liq shakllanib ulgurmaganligi” ta’kidlangan [2].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Har bir tijorat banki o'z faoliyati natijasi sifatida katta foydaga erishishni maqsad qiladi. Davlat egaligidagi tijorat banklariga ham aksiyadorlar tomonidan belgilab berilgan vazifalar orasida aktivlar va kapital rentabelligini oshirish, foyda miqdorini ko'paytirish, kredit portfelini yaxshilash vazifalari turadi.

Davlat ishtirokidagi banklarning davlat dasturlarini moliyalashtirishdagi ishtirokining salbiy va ijobiy jihatlari ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, amerikalik iqtisodchi Rafael La Porta [3] o'zining ko'plab tadqiqotlarida tijorat bankida davlat ishtirokining mavjud bo'lishi uning samaradorligini pasaytirishi to'g'risida xulosa qiladi. Shuningdek, Beck Crivelli, Beck Levine, Lopez-de-Silanes, Raghuram Govind Rajan, Levy Yeyati, Micco kabi olimlarning izlanishlari e'tiborga molik [4]. O'zbekistonlik olimlar ham bu mavzuda ko'plab tadqiqotlar olib borgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada taqqoslash, umumlashtirish, istiqbolli prognozlashtirish, sabab-oqibat aloqadorligi kabi usullardan foydalanishni ko'zda tutadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kichik biznesni rivojlantirishni moliyaviy va institusional qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2023-yil 14-sentyabrdagi PQ-306-son Qaroriga muvofiq [5], Biznesni rivojlantirish banki tomonidan Kichik biznesni uzluksiz qo'llab-quvvatlash» kompleks dasturi doirasidagi quyidagi shartlarda moliyaviy instrumentlar taqdim etilmoqda:

1-jadval. Biznesni rivojlantirish banki tomonidan aholiga hamda kichik va o'rta biznes subyektlariga moliyaviy imkoniyatlarning taqdim etilishi.

1. Kreditlar ajratish:	
a) 100 million so'mgacha garovsiz kreditlar	
Foiz stavkasi:	Markaziy bank asosiy stavkasidan 4 foizlik punkt yuqori stavkada
Kredit ajratish maqsadi va muddatlari:	loyihani amalga oshirish uchun 24 oygacha imtiyozli davr bilan 84 oygacha ajratiladi. Bunda loyiha xususiyatidan kelib chiqib kreditning 50 foizgacha qismi aylanma mablag'larni to'ldirish uchun ochiq kredit liniyasi asosida har 12 oyda so'ndirish sharti bilan 24 oygacha ajratilishi mumkin.
b) 150 million so'mgacha garov talabi pasaytirilgan revolver kreditlar	
Foiz stavkasi:	Markaziy bank asosiy stavkasidan 4 foizlik punkt yuqori stavkada
Kredit ajratish maqsadi va muddatlari:	ochiq kredit liniyasi asosida har 12 oyda so'ndirish sharti bilan 36 oygacha ajratiladi
6) 500 million so'mgacha kreditlar	
Foiz stavkasi:	Markaziy bank asosiy stavkasidan 4 foizlik punkt yuqori stavkada
Kredit ajratish maqsadi va muddatlari:	Loyihani amalga oshirish uchun 24 oygacha imtiyozli davr bilan 84 oygacha ajratiladi. Bunda, loyiha xususiyatidan kelib chiqib, kreditning 50 foizgacha qismi aylanma mablag'larni to'ldirish uchun ochiq kredit liniyasi asosida har 12 oyda so'ndirish sharti bilan 24 oygacha ajratilishi mumkin
b) 1 milliard so'mgacha kreditlar	
Foiz stavkasi:	Markaziy bank asosiy stavkasidan 4 foizlik punkt yuqori stavkada
Kredit ajratish maqsadi va muddatlari:	loyihani amalga oshirish uchun 24 oygacha imtiyozli davr bilan 84 oygacha ajratiladi
r) 1,5 milliard so'mgacha kreditlar	
Foiz stavkasi:	Markaziy bank asosiy stavkasidan 4 foizlik punkt yuqori stavkada
d) 1,5 milliard so'mgacha eksportyorlarga revolver kreditlar	
Foiz stavkasi:	Markaziy bank asosiy stavkasidan 4 foizlik punkt yuqori stavkada
Kredit ajratish maqsadi va muddatlari:	aylanma mablag'larni to'ldirish uchun ochiq kredit liniyasi asosida har 12 oyda so'ndirish shartida 6 oy imtiyozli davr bilan 36 oygacha muddatga ajratiladi.
2. 1,5 milliard so'mgacha lizing xizmatlari ko'rsatish:	
Foiz stavkasi:	Markaziy bank asosiy stavkasidan 4 foizlik punkt yuqori stavkada
Maqsadi va muddatlari:	asbob uskunalar, texnologik jihozlar va maxsus texnikalarni sotib olish uchun 24 oygacha imtiyozli davr bilan 84 oygacha amalga oshiriladi

3. 1,5 milliard so'mgacha foizsiz bo'lib-bo'lib to'lash sharti bilan qarzga asosiy vosita olib berish:

Maqsadi va muddatlari:	asbob uskunarlar, texnologik jihozlar va maxsus texnikalarni sotib olish uchun 24 oygacha imtiyozli davr bilan 84 oygacha amalga oshiriladi.
------------------------	--

4. Loyihalarda 1 milliard so'mgacha miqdorda ulushdor bo'lib ishtirok etish:

Qo'llab-quvvatlash turi:	bo'sh turgan davlat mulki ob'ektlari va er maydonlari, asbob-uskunalar, bino-inshootlar va boshqa ko'rinishdagi moddiy aktivlar bilan 20 foizgacha, biroq 1 mlrd so'mdan ortiq bo'lmagan qiymatda ulushdor bo'lib ishtirok etish.
Ulushdan foydalanish muddatlari:	markazlar tomonidan loyihaga kiritilgan ulushni 7 yil davomida bozor qiymatida loyiha tashabbuskoriga yoki boshqa salohiyatli investorlarga realizatsiya qilish.

Tahlillarga ko'ra, 2024-yilning o'tgan 8-oyida "Biznes portal"ga yuborilgan arizalardan 79 158 ta tashabbuskorlar skoring bosqichida ijobiy baholandi. Mahallalardagi hokim yordamchilari tomonidan 73 120 ta loyihalarga ijobiy tavsiya berilgan.

Ayni paytga qadar barcha tijorat banklari tomonidan 42 211 ta loyihaga kredit ajratish ishlari to'liq yakuniga etkazildi. Ularni amalga oshirish uchun loyihaning umumiy qiymati 4 trln. 127 mlrd. so'mlik kredit shartnomalari imzolangan. Ajratilgan kredit hajmi esa 4 trln. 26 mlrd. so'mni tashkil etmoqda [6].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 4-sentyabrdagi

PQ-292-sonli Qaroriga muvofiq "Biznesni rivojlantirish banki" ATB tashkil etilib, uning faoliyati ustuvor ravishda kichik biznes subyektlarining loyihalarini moliyalashtirish va ularga kompleks xizmatlar ko'rsatish etib belgilangan.

Shunga ko'ra, Biznesni rivojlantirish banki tomonidan KPMG xalqaro auditorlik kompaniyasi bilan hamkorlikda bankning 2024–2026-yillarga mo'ljallangan rivojlantirish strategiyasi ishlab chiqilgan bo'lib, u "Biznesni rivojlantirish banki" ATBning:

yangi ish o'rinlari yaratish, aholi daromadlarini oshirish va eksportni ta'minlashga qaratilgan biznes loyihalarni moliyalashtirishda faol ishtirok etishini;

zamonaviy bank xizmatlarini taqdim qilish orqali moliya bozoridagi mavqeini mustahkamlashni;

biznes yo'nalishida xizmatlarning soddaligi, ommabopligi va tezkorligini oshirishni asosiy maqsad sifatida belgilaydi.

Bankning 2024–2026-yillarga mo'ljallangan rivojlantirish strategiyasida ko'zda tutilgan maqsadlarga erishish uchun 250 dan ortiq tashabbuslar ishlab chiqilgan bo'lib, asosiy yo'nalishlar sifatida 27 ta tashabbus axborot texnologiyalarini rivojlantirishga, 48 tasi Inson kapitalini rivojlantirishga hamda 83 tasi Biznesni rivojlantirishga qaratilgan.

Bankning yangi Strategiyasida kelgusi 3 yildagi istiqbolli vazifalar va asosiy maqsadlardan kelib chiqqan holda reja parametrlar belgilab olingan (2-jadval).

2- jadval. Biznesni rivojlantirish bankini 2024–2026-yillarda rivojlantirishning reja parametrlari [6].

Ko'rsatkichlar	Amaldagi holat (2023y)	Reja ko'rsatkich (2026y)	O'sish ko'rsatkichi
Bank aktivlari	27 trln so'm	62 trln so'm	2,3 baravar
Bank kapitali	3,2 trln so'm	7,1 trln so'm	2,2 baravar
Kredit portfeli	21,8 trln so'm	46,8 trln so'm	2,1 baravar
Depozitlar hajmi	9,4 trln so'm	21,6 trln so'm	2,3 baravar
Kichik biznes vakillari bo'lgan mijozlar soni	-	111,5 mingta	bozorning 17,7 foizigacha
Chakana biznes mijozlari soni	-	2,5 mln nafar	bozorning 16,7 foizigacha

Xususan, 2026-yilgacha bank aktivlari 2,3 baravarga oshirilib, bugungi 27 trln. so'mdan 62 trln.so'mga, kapital bo'yicha 3,2 trln. so'mdan 7,1 trln. so'mga etkazilishi ko'zda tutilmoqda.

Mijozlarga eng qulay hamda foydali shartlarda mahsulotlarning taqdim etilishi natijasida, bankning kredit portfeli 25 trln.so'mga yoki 2,1 barobarga oshirilib, 46,8 trln. so'mga va depozitlar hajmi 12,2 trln. so'mga yoki 2,3 barobarga oshirilib, 21,6 trln.so'mga etkaziladi.

Mijozlarning 75 foizini onlaynga o'tkazib, ularni faol mobil ilova va internet-banking foydalanuvchilariga aylantirish rejalashtirilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

“Biznesni rivojlantirish banki” “Kichik biznesni uzluksiz qo'llab-quvvatlash” kompleks dasturini samarali amalga oshirish va uni doimiy ravishda takomillashtirib borish bo'yicha asosiy tayanch bank sifatida belgilangan.

Aholini tadbirkorlik asoslariga va biznes ko'nikmalariga o'qitish, kichik va o'rta biznes subyektlarini moliyalashtirishda ularning ehtiyoji va biznesining xususiyatlaridan kelib chiqib, keng instrumentlar vositasida moliyalashtirish, albatta, o'zining ijobiy samarasini beradi.

Bunda, moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralari bilan birga, tadbirkorlarning investisiya loyihalarini puxta hisob-qilishga, biznes rejalarni asoslantirilgan shaklda tayyorlashga va tadbirkorlarni sifatli konsultativ ko'mak berishga alohida ahamiyat qaratish zarur. Mazkur choralarning birgalikdagi ta'siri tadbirkorlik subyektiga ijobiy ta'sirini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 25 апрелда қабул қилинган «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги 216-І-сонли Қонуни. lex.uz/docs/4581969
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг мамлакатимиз тadbirkorлари билан очиқ мулоқот шаклида ўтказилган учрашувдаги нутқи. “Тadbirkorлик ривожини янада юксак босқичга кўтариш – устувор вазифамиздир”, 18.08.2023 йил. uza.uz/uz/posts/tadbirkorlik-rivozhini-yanada.
3. La Porta R., Lopez-de-Silanes F. (1999). The benefits of privatization: Evidence from Mexico. Quarterly Journal of Economics, 114, 1193-1242.
4. Beck T., Crivelli J.M., Summerhill W. (2005). State bank transformation in Brazil Choices and consequences, Journal of Banking and Finance, 29.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 14 сентябрдаги “Кичик бизнесни ривожлантиришни молиявий ва институционал қўллаб-қувватлаш чора-тadbirlари тўғрисида”ги ПҚ-306-сон қарори. lex.uz/docs/6609110
6. Интернет сайтлари: www.brb.uz, www.lex.uz

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Shahzod Avilqulov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

